

A MAGYAR IPARMŰVÉS ZET FŐPRÓBÁJA.

Általános helyesléssel fogadták mindenfelé a párisi nemzetközi kiállítás m. kir. kormánybiztosának azt az elhatározását, hogy a párisi kiállításra szánt munkáknak egy részét, elküldés előtt, bemutatja a magyar közönségnek.

A próbakiállítás zöme az orsz. iparművészeti múzeumban volt, a melynek nagy csarnoka s több kiállítási terme egészen megtelt az érdekes látnivalókkal.

Bemutatásra kerültek nevezetesen a huszárteremnek s az azzal kapcsolatos történelmi kiállításnak értékes darabjai, az ősfoglalkozás csoportja, a XII. és XV. (iparművészeti) csoportok keretében kiállítandó tárgyak egy része, s így a többi között láthatók voltak a budai királyi várpalota számára megrendelt egyes bútorok, a kerti szobának berendezése s az új országház miniszterelnöki szobája, a sz.-főváros által megrendelt iparművészeti tárgyak (polgármesteri szoba), egyes látképek, továbbá a m. kir. iparművészeti iskolában s az állami ipari szakiskolákban készült munkák, stb.

Külön helyen, Thék Endre gyárában volt felállítva a Szent István-szoba, hasonlóképpen külön mutatta be Jungfer Gyula kovácsolt munkáit, a melyekből saját műhelyeiben rögtönzött kiállítást.

Nagy kitüntetés érte a kiállítást február hó 22-én, a mikor Ő felsége a király azt legmagasabb látogatásával megtisztelte s ez alkalommal nagy elismeréssel nyilatkozott a látottak felett. Ugyanezen a napon Ő felsége még két kiváló iparosunkat tüntette ki fejedelmi kegyével. Nevezetesen Thék Endrét, a kinek gyárában az ott felállított Szent István-szobát szemlélte meg, továbbá meglátogatta Jungfer Gyulának hirneves műhelyeit, a hol a királyi palota számára megrendelt remek kovácsolt munkákat mutatták be a királynak.

Magas vendége volt még a próbakiállításnak Mária Valeria főhercegnő és férje Ferenc Szalvator főherceg személyében, a kik február hó 25-én tekintették

meg úgy az orsz. iparművészeti múzeumban levő tárlatot, majd pedig Thék Endrénél a Szent István-szobát.

A próba-bemutatóról a következő három cikk számol be részletesen.

A) *A budai királyi vár Szent István-terme.*

Az építés alatt levő és befejezéséhez közeledő királyi vár belső fölszerelése, termeinek berendezése és azok díszítése már a legközelebbi jövő munkája leend.

A nagyméretű ünnepi termeken, valamint a lakosztályokon kívül, középnyag-ságú termek is készülnek, hisztorikus alapon, minők a Szent István-, a Hunyady Mátyás- és a Habsburgok-terme.

Elsőnek a Szent István-terem készült el. Befejezését sietette Ő Felségének az a kifejezett kívánsága, hogy alkalom nyújtassék hazai iparosainknak, hogy nagyobb szabású és előkelő tárgyakkal szerepelhessenek az 1900. évi párisi nemzetközi kiállításon. Ez a terem — inkább szoba, mert méretei folytán a „terem“ jelző alig illeti meg — közös kiállítási tárgyat képezi azoknak az iparosoknak, a kik készítésén közreműködtek.

A teremnek aránylag csekély méretei (12,0 m. hosszú 6,50 m. széles és 5,50 m. magassággal) nem engedtek nagyszabású arhitektonikus alakítást, hanem intim kiképzést tettek szükségessé, melynél a részlet finomsága és a szín harmoniája kellőleg érvényesülhet. Ezért választottam faanyagot aranyozással és majolika betéttel — utóbbi azért, mert Zsolnay gyártmányaival jó színhatást véltem elérhetni.

A midőn hisztorikus termek kiképzéséről van szó, természetes, hogy az illető korszak stílusát kell választani. A Szent István-terem román stílusban készült, a mely stílus hazánkban az Árpádok korában tudvalevően szép virágzásnak örvendett. A részletek kifejlesztésében azonban bizonyos szabadságot engedtünk meg magunknak, mert nem a szigorú és megmerevedett román alakokat választottuk — hanem helyt engedtünk itt is a magyar ornamentikának, miáltal a magyaros jelleg kifejezésre jutott.

A terem építési elrendezésére a helyi viszonyok voltak mértékadók. Hosszúsága, a mely a szélességi méret kétszeresét teszi, — megkivánta a megszakítást, a mit azáltal gondoltunk elérni, hogy a szoba hosszfalának közepére oszlopokkal befoglalt falfülkét terveztünk, a mely fülkében hatalmas, a földéig érő, kandalló áll.*

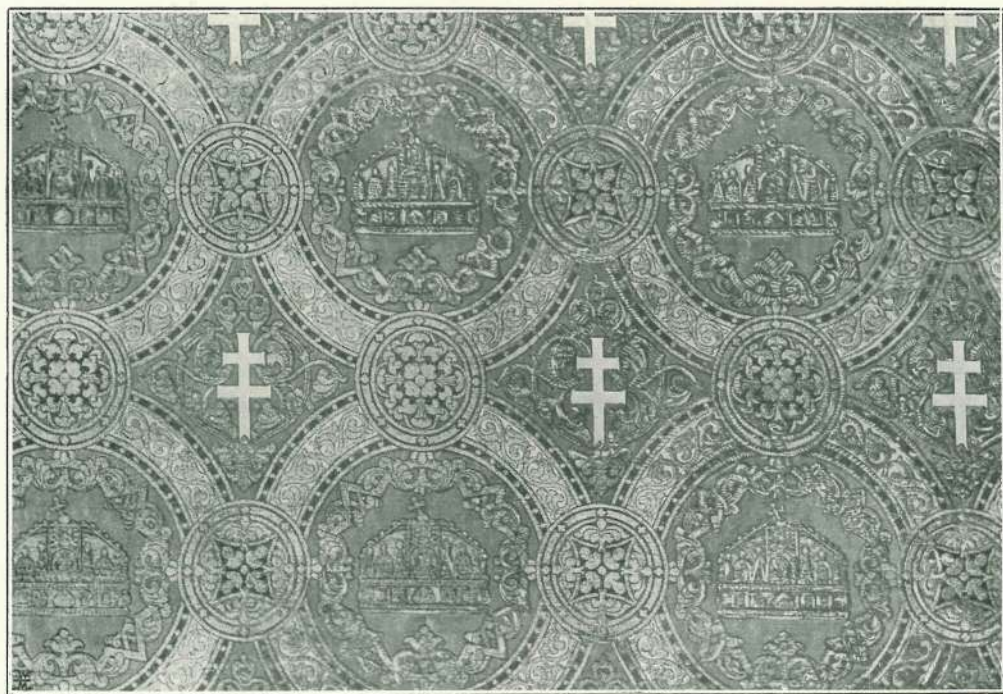
A kandallóval szemben levő ablakos fal közepére hármass osztású tükör került, — a szoba két választó falában vannak pedig a bejáró ajtók.

Az anyag, mely dominál és a szobának jellegét megadja, a fa, és e célra magyar diófát választottunk. A terem falait körül foglálja 2,20 m. magasságú faburkolat (lamberia), amely alsó részében tömör, felső része pedig faragott

* Megemlítendő, hogy e kandalló végleges helyén, a falfülkében mélyebben fog állani és nem úgy, mint az Thék Endre gyárában az ideiglenes felállítás alkalmával fölvetett képünkön látható.

A SZENT ISTVÁN-SZOBA SARKA.

◦◦ Budai ◦◦
kir. várpalota.

A SZENT ISTVÁN-SZOBA FALI KÁRPITJA.
TERVEZTE HAUSZMANN ALAJOS TANÁR.

Készítette Haas F. és fia
aranyosmaróthi gyára. ◦

oszlopocskákkal keretezett mezőkre van osztva, melyekben az Árpád-házi királyalakok festményei készültek. A faburkolat felett alkalmazott lizének és oszlopok hordják a gerendás mennyezetet, mely gerendák közötti síkok szintén majolikalapokból vannak képezve. Az összes fa-alkotórészek stilszerű faragványokkal díszesek és részben aranyozva vannak.

A faburkolat és a mennyezet közötti falterületeket sötétkék színű arany- és selyem brokát-szövet borítja, melynek román ornamentikájú motívumai közé a magyar korona arannyal van beszőve.

Az ablakfüggönyök antik stolák alakjában készültek, bársony alapon, románstílusú aranyhímzéssel, közbe színes kövekkel és gyöngyökkel kirakva.

A szoba padolata tölgy- és diófából berakott gazdag díszítésű parkettából készült.

A tervező-építész legfőbb gondolatai közé tartozik, hogy ki fogja tervét végrehajtani. — Ki lesz az a hivatott mester, — vagy kik lesznek azok az iparosok, a kik megértik eszméjét, és nemcsak a vállalkozó szempontjából itélik meg a munkát, hanem belemélyedve annak lényegébe, örömmel és szeretettel végeznek a reájuk bízott részt.

Nekem e tekintetben nem kellett aggódnom, mert oly férfiakat hívtam föl a közreműködésre, a kikben már előre is meg volt a biztosítéka annak, hogy csak jót, csak kiválót alkotnak. A legnagyobb elismeréssel kell adóznom azoknak a kiváló művészeknek és iparosoknak, a kik e munka létesítésében közreműködtek és úgy a felhasznált anyag, valamint a foganatosítás minősége tekintetében oly művet létesítettek, a mely, azt hiszem, a külföldön is elismerésben részesül és a magyar ipar becsületére fog válni.

Első sorban a művészi alkotásokat kell fölemlítenem.

Roskovics Ignác festőművész festette az Árpád-ház nagy alakjainak képeit. Ezek: Szent Imre (a szent ifjuság jelképe), I. Béla az 1051—1052-iki nemes háború lelke, Szent László, Kálmán, III. Béla, II. Endre, az aranybulla adományozója, Szent Erzsébet, IV. Béla Budavárának alapítója, Szent Margit, és III. Endre az utolsó Árpád. Az ő ecsetjét dicséri az ajtók feletti mezők két képe is: „Szent István alapítja a székesfehérvári templomot“ és „Szent István megkoronáztatása“.

A ki e képeket látta, csak bámulatát fejezheti ki a művész alapos tanulmánya felett, a ki korhűen kívánta ábrázolni királyi alakjait. Mennyi gondot fordított a ruházatra, az ékszerre, melynek legcsekélyebb részletére is kiterjedt a művész figyelme!

Itt minden részlet alapos tanulmányra vall és művészi virtuozitással van megfestve. Bátran állíthatom, hogy ezek a királyképek forrásműül szolgálhatnak a jövőben, az Árpád-kori művészetre.

A szoba famunkáját *Thék* Endre készítette. Thék, a ki hazai faiparunk legkiválóbb képviselője, ez alkalommal is igazolta, hogy hírnevének meg tud felelni. Nem kimélt fáradságot, hogy rengeteg fakészletéből kiválaszta a legjavát és abból készítse meg a szobát. A válogatott magyar diófa úgy színével, valamint faragványainak finomságával tökéletesen megfelel a román stílus jellegének. A hatást fokozza a pontos összeépítés és a kifogástalan remek munka, melynek minden részén meglátszik, hogy szeretettel készült. A fa-alkotórészek közé betét gyanánt

alkalmazott s Roskovics királyképei után készült nagy majolika-lemezek s egyéb majolika-részek, valamint a nagy kandalló, Zsolnay Vilmos pécsi gyárából kerültek ki. Mennyi munkával járt ez és hány próbára volt szükség, míg különösen az aránylag nagyméretű királyképek sikerültek, hogy a majolika-lemezen levő kép hű utánzata lett az eredeti festménynek még a színek árnyalatában is, ezt csak szakember tudja kellően méltányolni. De Zsolnay megküzdött minden nehézséggel és gyárának magas fejlődését és képességét fényesen beigazolta. A kandalló korona-párkányán alkalmazott Szent István mellszobrát *Strobl* Alajos tanár mintázta.

A fali aranybrokát szövet Haas Fülöp és fiai aranyos-maróthi szövőgyárában készült. Első eset, hogy hazánkban ily előkelő minőségű aranselyem szövet gyártatott, és fényes bizonyítéka annak, hogy iparunk erre is képes, csak igénybe kell azt venni.*

A kárpitozás és bútor Gelb M. és fia diszító műterméből került ki. Az ablakfüggönyökön alkalmazott plasztikus, igen gazdag aranyhimzés, mint kézimunka, nagy szorgalommal, a munka technikájának teljes ismeretével készült, és tanujelét adja, hogy e tekintetben sem állunk a külföld hasonnemű alkotásai mögött.

A padolat parkettje *Neuschloss* Ö. és M. gyártmánya, a bronz-csillárok és fali karok *Kiesling* Rezső budapesti bronzmíves készítményei, a kovácsolt bronzdiszítések pedig *Jungfer* Gyula műhelyének képességét hirdetik, az aranyozást *Scholz* Róbert festő, az összes modelleket pedig *Szabó* Antal szobrász készítette.

A szoba összes itt felsorolt munkái 92.000 frt költséget vettek igénybe. Végül pedig, amit már kezdetben kellett volna felsorolnom, a midőn a szobának művészeti részéről szólottam, még fel kell említenem, hogy a szoba összes részletezését *Györgyi* Géza építész munkatársam végezte, a ki ritka érzékével rajzolta azokat, és ha ez a munkánk sikert arat, — a megfelelő rész őt is megilleti.

Hauszmann Alajos.

B) A történeti csoport.

A párisi világkiállításon bemutatásra kerülő s régi magyar lószerszámokon és fegyvereken kívül főképen ötvösművekből és keramiai termékekből álló gazdag műipari anyagnak a huszárság történetére vonatkozó művekkel kapcsolatos kiállítása az iparművészeti múzeum nagy üvegcsarnokának mellső részében történt.

Bár e kiállításban a Királyhágón inneni ötvösművek közül is szerepelt néhány példány, mégis a régi Erdély területéről származó magyar ötvösművek szerepeltek benne túlnyomólag, melyek fényes sorozatban mutatták be e hajdan virágzó művéségnek korunkra maradt egyházi és világi emlékeit: az ereklyetartókat, úrmutatókat, kupákat, serlegeket, kapszokat, billikomokat, öveket, násfákat s egyéb különböző használati tárgyakat.

* Több lapban olvastam, hogy e szövet méterje 1000 frtba került. A tudósító tévedett, mert még nem is 100 — hanem csak 95 frt volt az ára.

◦ MENNYEZET-DISZÍTÉSEK ◦
 ◦◦◦◦◦ TERVEZTE ◦◦◦◦◦
 HAUSZMANN ALAJOS TANÁR.

◦◦ Budai ◦◦
 kir. várpalota.

••Budai••
kir. várpalota.

• MENNYEZET-DISZÍTÉSEK. •
••••• TERVEZTE •••••
HAUSZMANN ALAJOS TANÁR.

15*

A fényes sorozat, melyben háromszáznál több műtárgy volt kiállítva, elsősorban a párisi kiállítás magyar történelmi csoportja erdélyi bizottságának lelkes munkáját dicsérte, aminek elismeréssel kell adóznunk most is, a midőn e pompás műtárgyaknak terünkhöz mért rövid ismertetését eszközöljük. Ezt az elismerést annyival inkább sietünk kifejezni, mert a sok fáradságot igénylő gyűjtés Erdély számos kicsiny, elrejtett falusi templomából s az odaváló úri családok kincses-ládáiból oly ötvösműveket hozott össze, amelyek idáig teljesen ismeretlenül lappangva, eddigelé szakértők szemei elé nem kerülhettek.

Úgy fedezték fel azokat most hazai ötvösségünk régi dicsőségének késő hírmondói gyanánt, amivel nagy szolgálatot tettek művészettörténetünknek, mert minden egyes darab új meg új momentummal járul hozzá a régi magyar ötvösség kérdésének tisztázásához; régen porrá, hamuvá vált donátorok és mesterek neveit hozza ismét napfényre s a maga egészében fényes dokumentuma annak a tündéri fénynek, mely a régi magyar egyházat és úri háztartást beragyogta.

A gazdag sorozatból kiragadunk néhány példányt, hogy azokat írásban és képben bemutatva, legalább halvány emlékét őrizhessük meg annak a fényes kiállításnak, melynek megtekintésében közel kétszáz ezer ember versenyzett egymással.

Elsőnek a *marosvásárhelyi* ev. ref. templom tulajdonát képező, ezüstből vert s aranyozott poharat mutatjuk be. Teste tizenkét oldalú s felső részében architektonikusan tagozott szép pánntal, alúl liliompártás gyűrűvel van övezve. Peremén, hat domborúra vert, hólyag foglal helyet, amelyek mindegyike az ajak számára egy-egy kis öblöt képez, mert az edény az úgynevezett *ablutiós* poharak sorába tartozik, amelyekből áldozás alkalmával a bort a hiveknek osztogatták. Az undor elkerülése végett osztották fel a pohár szájnnyílását apróbb részekre, a melyeken keresztül az ivás felváltva történt. A pohár a XVI. század elejéről származik.

Ugyancsak a XVI. század elejéről származik a *maros-szentkirályi* ev. ref. templom aranyozott ezüstkelyhe, mely hatkarélyú talpán, gombján és kupájának kosarán sodronyzománcos cifraságokkal van ékesítve.

E zománcozási technika – legújabb kutatások szerint – *Velencében* a XIV. század folyamán keletkezett s a XV. század első tizedeiben jutott el hazánkba, a hol a legnagyobb mértékben s a legszebben kifejlődött, úgy, hogy a XV. századbeli magyarországi sodronyzománcos művek európai hírré tettek szert s messze földön keresett cikkek voltak. A szentkirályi kelyhen a drót finomsága, a virág- és levélmustrák pontos, ízléses kivitele, valamint a zománcok színharmóniája mesteri. Kár, hogy a kelyhet utólagos javítással szakavatatlan kezek eredeti formájától megfosztották, a mi a stílus felső részének szabályellenesen túl magas s alsó részének törpe szerkezetéből szembeszökően kirí.

A *segesvári* ág. hitv. evangélikus templom XVI. századbeli részben aranyozott ezüstkelyhe a maros-szentkirályitól merőben eltérő műalkotás. A kehely minden ízében góthikus ízlésű; a nyél gyűrűi, a gomb s a kupa kosara oly áttört lombozatot ábrázol, mely egymásba fonódó ágaival harmónikusan oldja meg a nehéz feladatot, mit a művész, ki bizonyára erdélyi volt, maga elé tűzött.

A *gyöngyösi* Szent Bertalan-templom remekművű aranyozott ezüstkelyhe ismét egy más, hazánkban nagyon is elterjedt technikának a képviselője. A kehely az ú. n. filigránművek sorába tartozik, melynek fődíszét a kelyhet úgyszólván egész felületén elborító apró s vékony drótokból alakított köröcskék s egyéb, többnyire geometrikus ékítések képezik, amelyeknek érintkező pontjaiba apró fémszemecskék vannak beolvasztva.

Régi ötvöseink a középkor óta a XVIII. századig nagy előszeretettel gyakorolták a filigránművességet, amit ők sajátos kifejezésükkel „*börtús*”-munkának nevezték el. Maga a gyöngyösi plébánia-templom a bemutatott példányon kívül még hét e fajta kehelyvel bír, melyek szépség és műbecs tekintetében valósággal versenyeznek egymással.

A kehely kora a XVI. század eleje.

Az úgynevezett „erdélyi“ zománccal ékesített egyházi szerelvények között feltűnő helyet foglal el a *nagyszebeni* ág. ev. presbyterium tulajdonát képező nagy aranyozott ezüst úrasztala-pohár, mely, kupájától eltekintve, minden részében tiszta góthikus ízlésben készült a XVII. század hatvanas-hetvenes éveiben s így egyúttal tanúbizonysága annak, hogy a csúcsíves műízlés nálunk az egyházi művészetet még a XVII. század végén is foglalkoztatta.

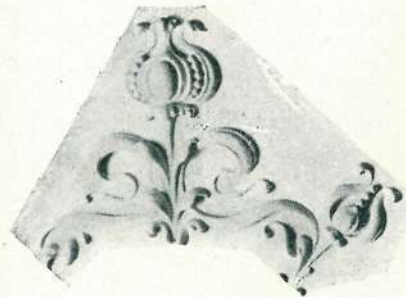
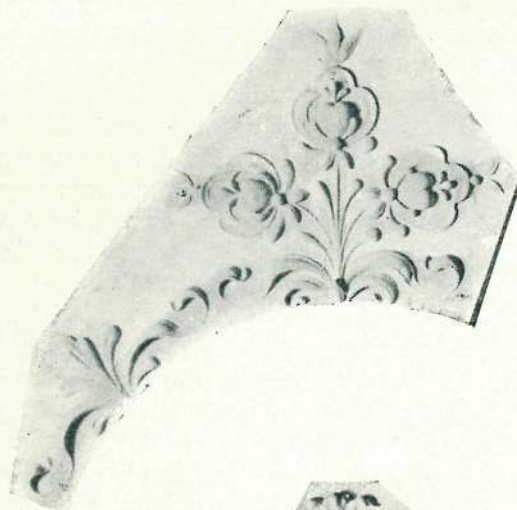
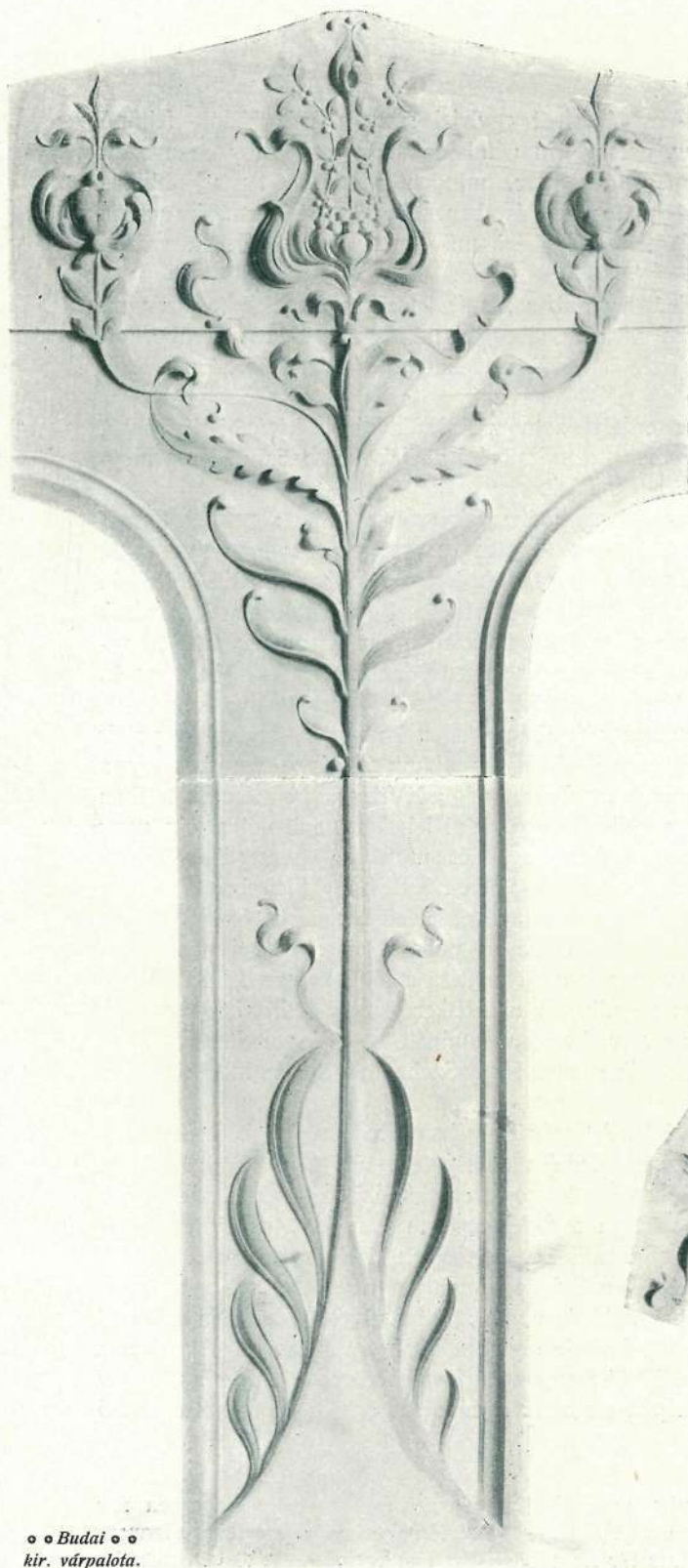
A szokatlan nagy pohár főekességét a gomb s a szár lemezein és a kupa gazdagon áttört kosarára alkalmazott zománccal virágok alkotják, mik gyöngéden kidomborított vörösréz alapon, kék, zöld, vörös, fehér és sárga színekben pompáznak s „*luminálva*“ vagyis felülfestve vannak.

Ez a sajátosságos műgyakorlat az erdélyi zománc kifejlődésének későbbi fázisában, úgy a XVII. század közepe táján lép fel s a századvégi alkotásokon már nagyon megközelíti a miniature porcellán-festészet technikáját.

A pohár történeti becsét emeli a talpa peremébe vésett eme fölírat: DIESEN KELCH LEST MACHEN ZVM HEILIGEN GEBRAUCH DER KIRCHE GOTTES H. ANDREAS FLEISCHER KON. RICHT. AVS SEINEN SVM. ZV., amiből megértjük, hogy a poharat saját költségén isteni tisztelet céljára *Fleischer András* királybíró készítette. Egykorú történeti források tanítanak meg,* hogy ez a *Fleischer András* már 1657-ben tanácsstag volt Nagy-Szebenben s hogy ezt a tisztséget 1660-ban is viselte, amikor január hava 31-én *Andreas Lächelsdörfer* tanácsos társával együtt városát egy gyűlésben képviselte. *Fleischer* a XVII. század hatvanas-hetvenes éveiben lehetett királybíró, amivel a pohár keletkezésének ideje elég pontosan fixirozható. Nincs okunk kétségbe vonni, hogy a pohár *nagyszebeni* ötvösmester munkája. Erdélyben még a XVII. század második felében is az ötvösöknek pompásan megy a dolguk, egyébként lehetetlen lett volna oly nagy számban megélniök, hiszen 1657-ben 23 mester él és működik egymagában Nagy-Szeben városában. Miután nem bír a valószínűség látszatával, hogy *Fleischer András*, a *nagyszebeni* patricius és királybíró alkalmas művész létezése mellett ötvösművének elkészítése végett idegen városhoz fordult volna, a poharat *nagyszebeni* provenienciájának kell tekintenünk. A mester nevének megállapítása a jövő kutatás feladatai közé tartozik ugyan, de egyelőre szívesen fogadhatjuk a keletkezési hely fixirozását is, mert ezzel kétségbevonhatlanul be van igazolva, hogy a *luminált* erdélyi zománcnak ezt az eredeti technikáját a XVII. század második felében Nagy-Szebenben művészi készütséggel gyakorolták az odavaló ötvösök.

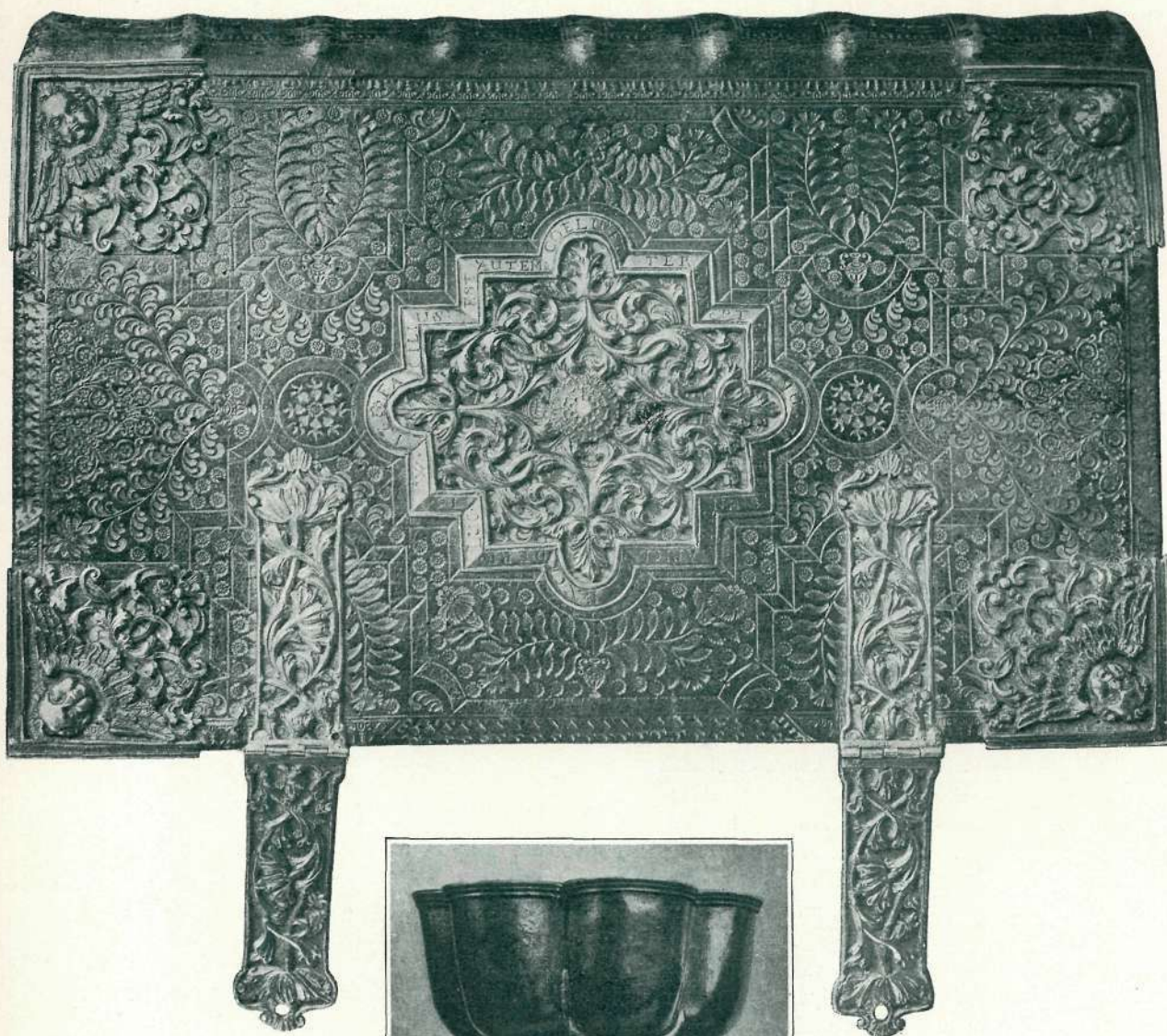
Művészi báj, elegancia és technikai tökéletesség dolgában páratlan alkotás az *erzsébet-városi örmény templom* tulajdonát képező fedeles ezüstpohár, melynek szárát tunikába öltöztetett kiterjesztett szárnyu s jobb kezében koszorút emelő géniusz öntött alakja képezi. A talp domború mezőit, a kupa kosarát s a fedél laposan emelkedő szélét levelekkel gazdagon megrakott, ágakon ülő virágok díszítik, a melyek közül az előbbiek keretes mezőkben, az utóbbiak keretek nélkül erdélyi zománccal vannak megtöltve s művészi kezekkel *luminálva*. A kék, fehér, sárga, zöld és vörös zománccsinekek összhangja a lehető legbájosabb s magának az egész műnek kivitele oly mesteri, hogy messze földön ritkítja párját. Pompásan sikerült reprodukcióját ötszínnyomatú fametszetben, mi *Morelli Gusztáv* tanár intézetében készült, mellékletképen csatoljuk s csak azt sajnáljuk, hogy a kiváló

* *Paulus Brölfft*: Wahrhaftige Beschreibung stb. Trauschenfels: Deutsche Fundgruben zur Geschichte Siebenbürgens. (Neue Folge). 386. old. — *Karl Albrich*: Die Bewohner Hermanstadts im Jahre 1657. Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde. XVII. köt. 268. old.

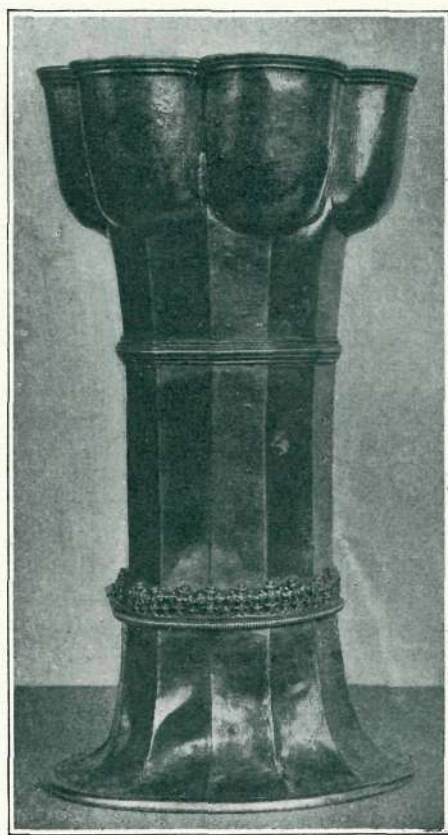

• • Budai • •
kir. várpalota.

• • • MENNYEZET-DISZÍTÉSEK. • • •
TERV. HAUSZMANN ALAJOS TANÁR.

A VÁRADI BIBLIA KÖTÉSE.
○○○ A KOLOZSVÁRI ○○○
○○ EV. REF. TEMPLOM ○○
○○○○ TULAJDONA. ○○○○

○○ ABLUTIOS POHÁR. ○○
A MAROSVÁSÁRHELYI
○○ EV. REF. TEMPLOM ○○
○○○○ TULAJDONA. ○○○○

mester nevét, a magyar ötvösművesség dicsőségére ez alkalommal nem közölhetjük olvasó közönségünkkel.

Az egyházi szertartáshoz való edények sorozatát a *zalatnai* ev. ref. egyház tulajdonában levő fedeles ezüstkupával fejezzük be. Ennek hengeralakú testét trébelt művű lombozatok között szárnyas gyermekalakok díszítik, melyek leleményesen vannak a kompozícióba beleillesztve. A kupa rendeltetését és donátorát a talp fölötti perembe bevéssett eme felírás határozza meg: SZÉKELY LÁSZLÓ CSINÁLTATTA EZ EDÉNYEKET A SZ. SACRAMENTVMNAK KISZOLGÁLTATÁSÁRA. EMBER, JÖVENDŐBEN A KINEK KEZEDBEN AKAD, MÁ S ZŰKSÉGÉRE NE FORDICSCSAD, HOGY EL NE VESZ BOLDIZSAR KIRÁLYLYAL. DAN. CAP. V. A. 1680.* A kupa mestere a nagyszebeni *Hann Sebestyén*, mit a peremre ütött mesterjegy igazol. Hann 1644-ben született, 1675-ben lett mesterré s 1713-ban mint hírneves mester húnyt el Nagy-Szeben városában. Művei közül idáig tizenhat darab volt ismeretes. E kupa s a donatori felirat többes számában rejlő kehely, mely szintén a zalatnai templomé, tizenharcra egészíti ki ezt a számot. E sorozatban különös érdekléssel bír a zalatnai fedeles kupa, mert korra nézve ez a legidősebb ötvösmű, mit Hann Sebestyéntől idáig ismerünk.

A régi magyar ötvösség a könyvkötéssel párosúlva s néha művészetben egymással versenyre kelve, valóságos remekműveket hozott létre, miknek egy kiváló példáját a kolozsvári ev. ref. templom tulajdonát képező könyv kötésében láthatjuk, amely a maga táblái között a váradi könyvnyomdászati utolsó termékét, a *Váradi bibliát* rejti, melynek nyomtatását a Váradról kibujdosott *Szenczi Kertész* 1661-ben fejezte be Kolozsvárott. A chagrin bőrlapon renaissance keretekben díszedényből kinövő, levelekkel dúsan megakasztott ágakon stílizált székfű-virágokat látunk bepréslve, míg a levelek s a cartoucheok közötti területeken apró, a nefelejcs-virághoz hasonló körkörös díszek foglalnak helyet. A középső nagy keret alatt és fölött egy-egy köralakú medaillonban nyolc apró lángoló szívből alakított motívum van előállítva, melyeknek középpontjában a nefelejcs-virágalak megismétlődik. A tábla négy sarka, középső kerete és két kapcsoló pántja aranyozott ezüstlemezekkel van kiverve. Ezek az ötvös gazdag lombozat között stílizált virágokat s egy-egy angyalfejet használt fel díszítés gyanánt. Mindez a kötéssel együtt elsőrendű mesterremek s minden valószínűség szerint kolozsvári mestereknek a munkája, a hol a XVII. század hatvanas-hetvenes éveiben a stílizált székfűveknek könyvkötési díszekhez való felhasználása eléggé ismert dolog.

Ábrában bemutatott ötvösműveink utolsó példányát egy úgynevezett *vőlegény- és menyasszony pohár* képezi. A pohár öblösebb felét széles szoknyás nőalak alkotja; a pohár másik része kisebb, tengelyen forgó és dézsát utánzó edény, melyet a hölgy két kezével feje fölött tart. Az ilyen poharak divatja Németországban keletkezett s tréfás szerepük abban állott, hogy a pohár mindkét részét színültig megtöltötték borral s az öblösebb edényből a férfi a bort az utolsó cseppig kiinni tartozott a nélkül, hogy a kisebbikből egy csepp is kiömlött volna, mire a poharat hölgyének nyújtotta át, ki a kisebb edényke tartalmát ürítette ki. Németország behatása révén ezek a poharak bőséges számmal terjedtek el nálunk, sőt itthon is készültek belőlük példányok, a minő például a szóbanforgó, mely a nagyszebeni Bruckenthal-múzeum tulajdona.

A keramiai alkotások csoportjában huszáralakokkal díszített korsókat, kancsókat és fayence-lapokat állított ki a rendező-bizottság. A korsók között legérdekesebb az iparművészeti

* A vonatkozott szöveg Dániel próféta könyvének V. részében az 1–31. versben foglaltatik s Baltházár kháldus királynak esetére vonatkozik, a ki az atyja, Nabukodonozor király által a jeruzsálemi templomból elvitt szent edényeket egy dorbézolás alkalmából főrendeinek engedte át.

FEDELES SERLEG.

Az erzsébetvárosi örmény kath. egyházközség tulajdona.

MORELLI GUSZTÁV tanár vezetése mellett metszette
KASTENMAIER GYÖRGY
a m. kir. iparművészeti iskola növendéke.

múzeum tulajdonában levő öblös példány, a melynek oldalán tizenhetedik századvégi kuruc és labanc-vitézek tusája van sokszínű zománctesttel ábrázolva e felírások kíséretében: NIX PARDON! NE FÉLJ PAJTÁS, MAJD ADOK! Meisseni porcellánból készült kis huszárszobrocskák, ólomkatonák, bábsütő-minták s egyéb apróbb, a huszárság történetére vonatkozó régi iparművészeti alkotások egészítették ki a kiállítás e csoportjának érdekes emléktárgyait, a melyek bizonyára Párisban is osztatlan tetszésben fognak részesülni s a régi magyar iparművészet emlékét a világ nagy nemzetei előtt méltóképpen fogják képviselni.

Mihalik József.

C) *A párisi kiállításra küldendő műipari tárgyaink bemutatása alkalmából.*

A párisi világkiállításon bemutatandó és sokat emlegetett huszártermünk képein és történeti tárgyain, valamint néprajzi kiállításunk egy részén kívül, néhány napra művészi ipari tárgyaink egy csoportja is látható volt az iparművészeti múzeumban; és ez alkalommal az iparművészeti iskola és az állami ipari szakiskolák is bemutatták tanulóiknak ugyancsak Párisba küldendő munkálataikat.

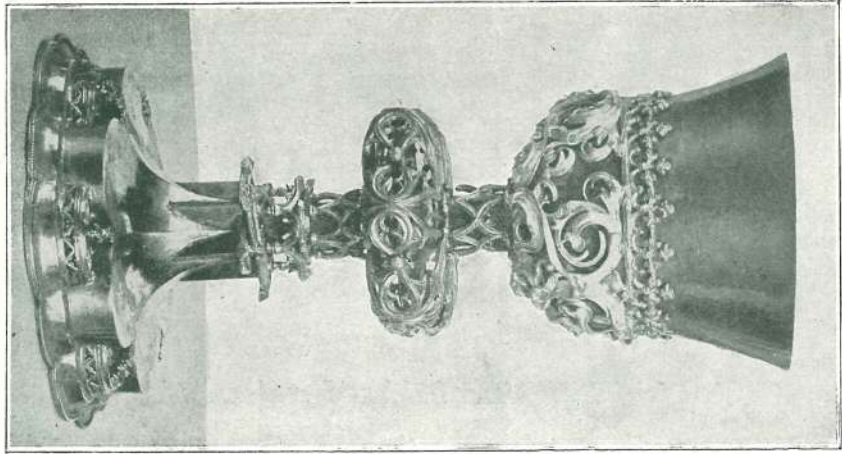
Ez alkalommal szokatlanul sokan jöttek el a kiállítottak megtekintésére. Meglátszott, hogy a „Páris“ névnek még ma is mily nagy a varázsereje. De hogy az érdeknek e sajátos és rendkívüli jelentkezését más is okozta, az bizonyos. A hazafias önérték is valami, s felébredéséről a huszárteremmel kapcsolatosan már előzőleg történt gondoskodás. A sajtó nap nap után közölt valamit a huszárteremről és legközelebbi bemutatásáról; s sokakat csakis ez vonzott oda. Nem célunk itt a huszárképről mint dekorációról szólni; csak annyit említünk, hogy hatását, valamint a műipari tárgyak csoportjának érdekét csökkentette az a körülmény, hogy a képet egész környezete nélkül, a kiállításra kerülő szobaberendezéseknek pedig nagyobbára csak részeit láthattuk. De így is mindenki érdeklődéssel szemlélte az újdonságokat.

Nem szükséges itt az egyes kiállítók munkáinak méltatásába bocsátkoznunk; hiszen minden együtt sem volt; és Párisban, a hely színén az összeség másként is fog mutatkozni, tehát majd ott vagy utána, úgyis lesz alkalom holminkról és velejáró egyebekről bővebben szólni.

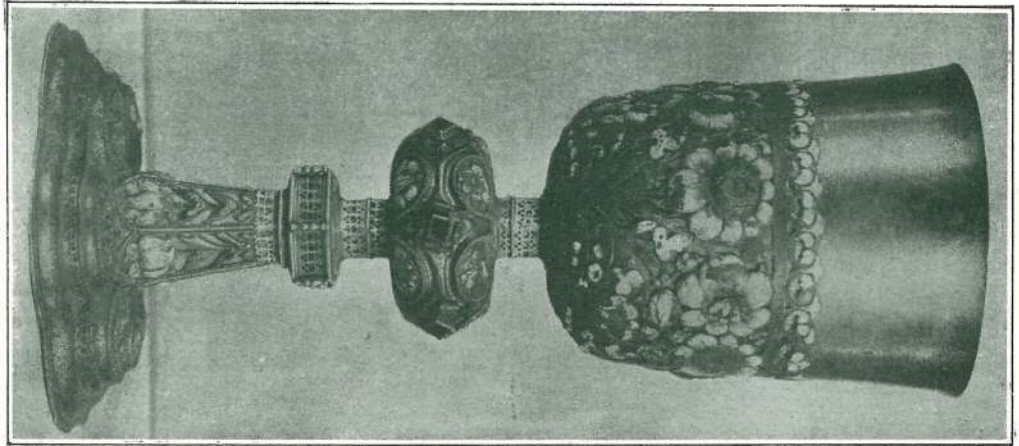
Ez alkalommal elég legyen kijelentenünk, hogy a kiállított munkák ipari vagyis technikai szempontból, a mennyire látható volt, néhány kivétellel majdnem kifogástalanok. Ezt úgy a bútorasztalos munkákról és fafaragásokról, a fém- és ötvösmunkákról, a kerámiai és részben az üvegmunkákról, valamint a bőrdíszművekről és a szőnyegszövésekről el lehet mondani.

Más kérdés azonban a *művészi*. Majdnem valamennyi munka új, és jobbra egyenes megrendelésre készült; így keletkeztek a tárgyak tervezetei is: közvetlenül a párisi kiállításra. Mi sem természetesebb, mint hogy a megrendelő és tervező szemei előtt az a bizonyos modern jelleg lebegett; erre törekedtek ők, mert Párisba idejét mult régít küldeni nem lehet, tehénce bármily jól legyenek is megcsinálva a tárgyak. Tehát a főszűly a mikéntre, a megjelenésre, a külsőre van helyezve.

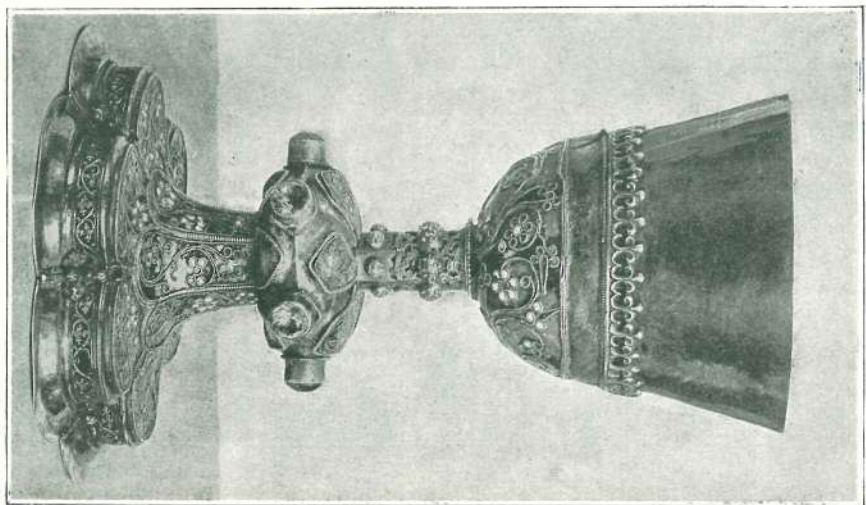
Már most nézzük csak, hogy milyen az a bizonyos „új“ kiállítási tárgyainkon. Jellege általában többféle. Csoportokba foglalni legcélszerűbben tán úgy lehetne, hogy ha az első csoportba az önálló jelleggel bíró ama tárgyakat soroznók, a melyeknél a nemzeti vonás eltűnő, a második csoportot a magyaros nemzeti jellegre való törekedés nyilván-

..... KEHELY.
A SEGESVÁRI ÁG. EV. HITV. EGYZHÁZ
..... TULAJDONA.

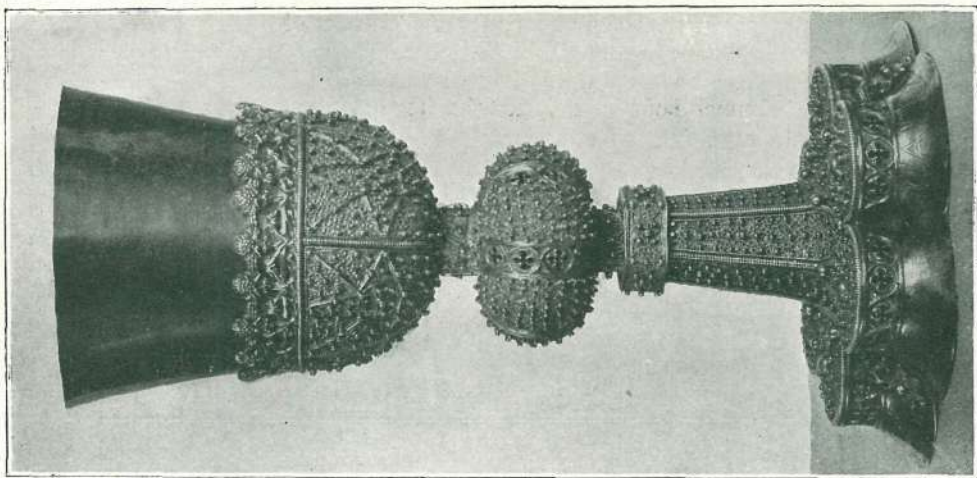
ERDELYI ZOMÁNCAL ÉKESÍTETT ŰRASZTALI
..... POHÁR.
A NAGYSZEBENI ÁG. HITV. EV. PRESBYTERIUM
..... TULAJDONA.

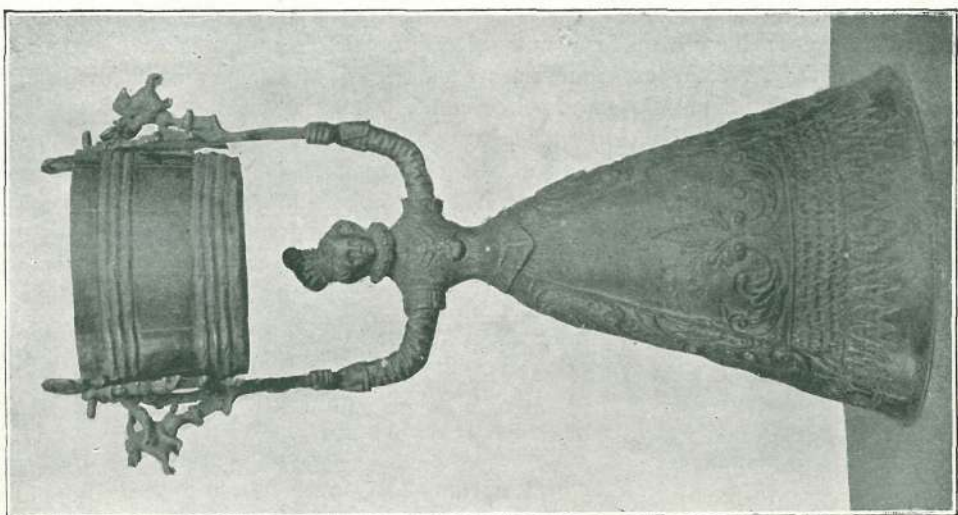
..... SODRONYZOMÁNCAL ÉKESÍTETT KEHELY.
A MAROS-SZENTKIRÁLYI EV. REF. TEMPLOM
..... TULAJDONA.

..... FEDELES KUPA.
 HANN SEBESTYÉN MUNKÁJA.
 A ZALATNAI EV. REF. TEMPLOM TULAJDONA.

.. FILIGRÁNNAL DISZÍTETT KEHELY. ..
 A GYÖNGYÖSI SZENT BERTALAN-TEMPLOM
 TULAJDONA.

.. VÖLEGÉNY-MENYASSZONY POHÁR. ..
 A NAGYSZEBENI BRÜCKENSTHAL-MUZEUM
 TULAJDONA.

nulásai alkotnák, végül a harmadik a formai utánérzések vagy utánzások csoportja lenne. Egyéb átmeneti jellegű tárgyaktól eltekinthetünk. Mindegyiknek többé és kevésbé sikerült alkotásait láttuk; és sajátságos, hogy a tervezőknek majd mindegyike a mondott irányok hol egyikét, hol másikat követi. Ingadozik a fiatal nád, mert hol ez, hol az a szellő üti meg; gyenge a növése, hajlékony, és tartunk tőle, hogy itt-ott a sok hajlóngástól kidül majd egyik-másik szála a nádnak.

De hát ki is állíthatja azt, hogy tervezőink valamiféle különleges művészi nevelésben vagy támogatásban részesültek volna. Hiszen fiatalok ők; mint „modern” tervező művészek összevissza pár évek: ép a hány éves az újabb műipari mozgalom és a nyomában keletkezett folyóirat áradat. Mit is várhatunk tőlük hát egy-kettőre? Az új „modern” művészetük nem sokban — s mint ami igen természetes — legfeljebb külsőségekben különbözik a régitől. Nem is tudtak volna a némileg új formákkal elbánni, ha az igazi művészet tápláló jó anyateje már annakelőtte nekik erőt, értelmet nem adott volna.

Az a kérdés foglalkoztathat tehát most, hogy sikerült-e ily körülmények között a kívánt új? vajjon a kormánybiztosság részéről rendelkezésre bocsátott 60,000 korona nem kis áldozat árán megszerzett művészibb színvonal tényleg az lett-e, amit reményleni lehetett, s mint olyan kiállításunk előnyére vált-e. Kétséget nem szenved, hogy kiállításunknak előnyére vált és e színvonalra való törekedésre szükség is volt, a mennyiben ilyen ügyet: a bizonyos művészi színvonalon álló tervezeteknek beszerzését csak úgy a véletlenre bízni nem lehet. E tekintetben az ezredéves kiállítás tapasztalata, most értékesíthetők voltak ugyan; csakhogy mégis az idő rövidsége a munkát tetemesen megnehezítette.

A kiállítottakból örömmel láthatta a közönség, hogy vannak ügyes embereink — tervezők és iparosok egyaránt, akik a reájuk bízott feladatokat nem siker nélkül oldották meg. Az a körülmény, hogy e néhány emberünket, akiknek most újabb alkalmat adtak képességüknek bemutatására, munkájuk után már azelőtt is ismertük, az nem korlátozhat elismerésünk kifejezésében. Sőt érdekes volt megfigyelni, hogy ők, akiknek korábbi működése a maitól némileg eltérő volt, az újabb művészeti áramlattal és újabb feladatokkal szemben hogyan viselkedtek.

Ma, amint említettük, a „modern” dominál. Feléje, eme több tekintetben bizonytalan jövőjű irány felé hajózik hát, aki csak akar; oda, ahol végeredményeket vagy csak komolyabb nemű időleges eredményt általában (Anglia kivételével) most nem igen fogunk találni, sem Párisban, sem egyebütt: mert semmi több, mint átmeneti vagy meginduló munkálkodás az, amit nap nap után látunk, s legfeljebb pillanatnyi sikerekről, meglepetésekről, ötletekről lehet szó. De hogy ezek miként válnak be, mennyire lesznek életképesek, belőlük hol és mi marad meg, mi ölt állandó alakot, — az még csak a jövő titka.

Egy, az bizonyos: hogy a modern műipari vajadásnak és munkának a főhaszna a tanúságaiban rejlik; az érték ezekben van, s ezek képezik fundamentumát jövőjének. Ha tehát tervezőink mint magyar művészek jelennek is meg a versenytéren, ezt szintén szem előtt kell tartaniok avégre, hogy a magyar szellem modern nyilvánulása összességében oly alakot öltön, a melyre az egész világon mindenki mint modern és jellemzően magyarra ismerjen. Ez célunk legyen, erre törekednünk kell; s itt a művészi ambiciónak felette tág tere nyílik. Nálunk pedig ez már azért is könnyebb, mert a nemzeti elemeknek — ha ezek mindjárt csak jelentéktelen ornamentek volnának is — művészies érvényesítésével önálló sajátos jellegre szert lehet tenni. De itt egyszersmind figyelmeztetésképen utalunk arra a sokszor tapasztalt balhitre, amely szerint a magyar stílust a magyar ornament teszi. Korántsem. Ami pl. subaornament, az még távol áll

attól, hogy művészeti magyar stílus legyen. Ha a kettő azonos volna, akkor magyar stílusunk kérdése már régen megoldott kérdés lenne. Pedig az még csak a jövő feladata. Ez említett előnyök tervezőink úgyszólván valamennyiét többé-kevésbé már régebben serkentették és serkentik is folytonosan. Faragó, Hirschler, Horti, Spiegel, Förk, Várdai, Hollós, Györgyi G., Hány, Nádler, stb. ismert nevű művészeinknek nem egy sikerült alkotása erről tanúságot tehet. De — egynek kivételével — ők mindnyájan ezt az irányt művészi ihlettel ugyan, de nem kizárólagosan, hanem egyebek mellett kultiválják. Majdnem fordítva áll a dolog az említett kivételnél: — Faragó Ödönnél. — Ennél a tehetséges művésznél feltűnése óta máig következetesen ugyanegy jellegű koncepció, diszítési eljárás, szóval modor az uralkodó; úgy, hogy Faragónak eredetisége előttünk ma már kétségbevonhatlan. De minden sokoldalúsága mellett, egy-két segítőjével *most* ő sem képviselheti majd a magyar bútor- vagy diszítóstilust a külföldön.

Mi másképen állana már ma is a dolog, ha úgy mint ő, magyar tervezőink többije is, ahelyett, hogy az idegen formák variálásával saját nemzeti és egyéni alkotó erejük illetén gyöngítése helyett, ha csak 5–10 év óta a nemzeti magyar jelleg megalkotásához munkájukkal hozzájárultak volna; — ha mostanáig országszerte egész nagy sora a hasonló természetű munkáknak rendelkezésre állana, a melyekből idővel talán típusok alakulnának és így a diszítési modorra, a színezésre, tagozásra s több efélére, mint nemzeti magyar stílsajátságokra máris következtetni lehetne, — mi másképen dolgoznánk ma és készülnénk a párisi kiállításra!

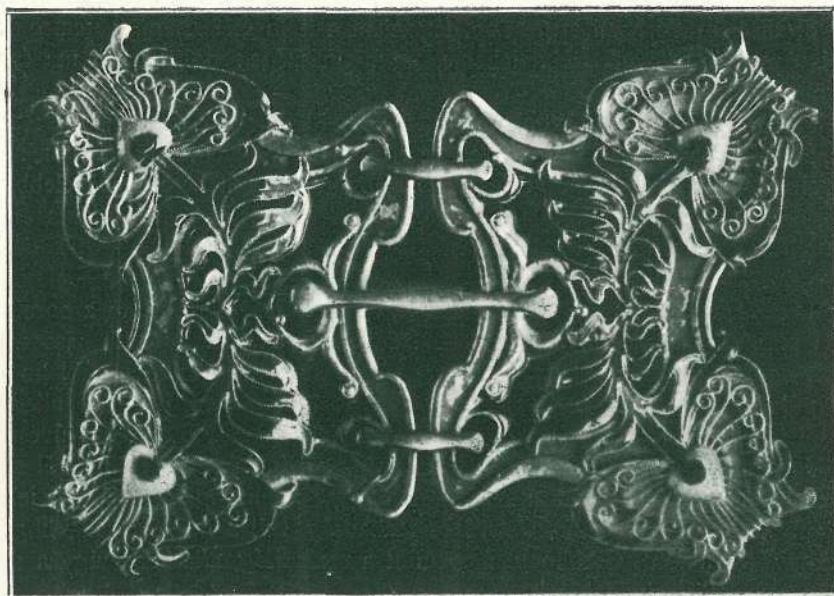
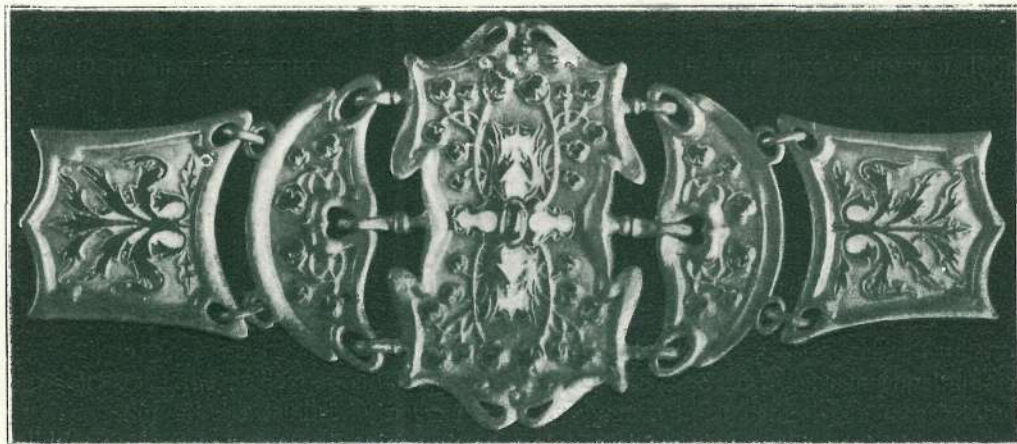
Igaz, hogy ez is csak kísérletnek volna tekinthető. De hát utóvégre is: mi nem kísérlet ma műipari téren? és mi van széles e világon kész dolog, amit kísérletek meg ne előztek volna? Ennek reánk nézve legalább alapgondolata, háttere és közelebbi érdeke lenne, — mindenesetre több, mint az idegenből vett formákkal elbánó ama „modern” művészetnél, s a mely mögött a „modern”-ség — tehát időlegesség — tekintetében a mienk egy lépéssel sem volna hátra.

Az elmondottak után tartunk attól, hogy egynémely szíves olvasónk a sorok között a modern művészeti áramlatnak ha nem is halálítéletét, hanem legalább visszautasítását fogja kiolvasni. E gyanakvó olvasó megnyugtatóra ki kell mondanunk, hogy az új mozgalmától elzárkózni, vagy azt visszautasítani eszünkbe sem jut. Sőt ellenkezőleg, valóságos Isten áldásának tartjuk a művészetre és fiatal ujrászülöttére, a művészi iparra nézve. Akinek szeme van, az világosan láthatja, hogy hány makacs előítélettől szabadult meg az új törekvések nyomán a művészet, és hogy e mellett mennyi életerő jelentkezik a szabadabb mozgásban. Igenis, életerő és szabadság kell a művészetnek, hogy emelkedjék, hogy felújuljon. Csakhogy úgy mint a szabadság általában, úgy a művészet szabadsága sem való mindenkinek.

Tudjuk, hogy a régi előítéletek helyébe újak fognak lépni; sőt jól szemügyre véve a dolgot, azt észlelhetjük, hogy máris kezdenek lépni és előhírnökei mind többen jelentkeznek. Napjaink erkölcstelen színezetű világának művészetében máris visszaélésekkel, utálatos fattyúhajtásokkal találkozunk, a melyeknek a művészethez ugyan semmi közük, de magukat azzal a világ előtt azonosítják, helyébe tola kodnak és úgy mint az élősdiek, táplálójukat megrontják. Jól különböztessük meg tehát t. olvasó a művészetet új mozgásában és az őt éppen ebben akadályozó, valamint a lényegét, természetét diszkreditáló megrontó elemeket.

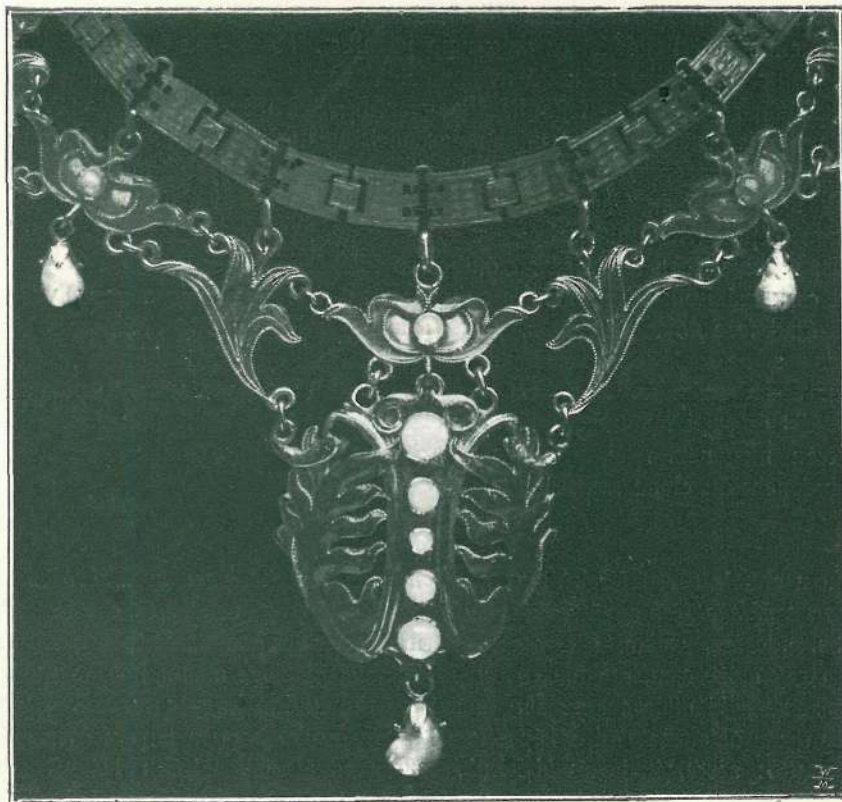
Sok elővigyázattal kell tehát saját új művészetünket gondozni; vigyázzunk fejlesztőire, segítőire, a művészekre, munkásságukra és legyünk különös tekintettel igényeinkre, szükségleteinkre, hogy össze ne téveszszük magunkat másokkal.

Éppen azért meg nem állhatjuk, hogy e kis elmélkedő kitérések után ez alkalommal még egyről ne szöljünk: az általános vélemény fejlesztéséről és irányításáról. Jónak

ZOMÁNCOS ◦ ◦
 ◦ ÉKSZEREK.
 ◦ TERVEZTE ◦
 HORTI PÁL. ◦
 KÉSZÍTETTE ◦
 HIBJÁN SAMU.

ZOMÁNCOS NŐI NYAKLÁNCOK.
••TERVEZTE HORTI PÁL. ••
KÉSZÍTETTE HIBJÁN SAMU.

véljük ennek felemlítését is, hogy rámutassunk ama felületes ítélők önérzetes kijelentésekre a melyekkel magyar műiparunk dicsőségét már előre világgá kürtölik. Érezzük, hogy kényes kérdésbe fogtunk. De utóvégre is, hol szóljunk ilyen dologról, ha e helyütt, egyedüli művészi szaklapunk hasábjain nem. Jól tudjuk, hogy a „Magyar Iparművészet“ egyedül magában nem lehet vezetője, irányítója a magyar műiparnak (mert ehez rajta kívül sok más hasonlóképen fontos tényező szükséges); hanem őre, védelmezője nagyon is lehet; ez egyik kötelessége is.

Mit szólunk tehát például ahoz, ha valahol egy kis üvegtárlóban három embertől való bőrmunkáról szólva, csak úgy-odamondják, hogy a „magyar bőrműipar“; – vagy ha egyre-másra a „magyar bútorigarról“, annak művészi voltáról és fejlettségéről olvasunk; – mi az, ha a magyar művészi ipart a legmesszebb menő igények kielégítésével hozzák kapcsolatba? Mit jelentsen végre az, hogy: nem félünk a párisi kiállításon az összehasonlításoktól, – büszkén lépünk a sorompóba – stb. stb.?

Nekünk úgy tetszik, mintha ez állítások, a melyek papíron kinyomatva az olvasó közönség ezreinek irányadóul, tájékozásul és oktatásul kellene hogy szolgáljanak az országban, a véleménynek és ítéletnek, megengedem, hogy jóakarattal, de túlságosan impresszionista módon és kellő tájékozottság nélkül való formulázásából támadnak. Céljuk ugyan nincsen; de eredményük – persze akaratlanul – mégis félrevezetés. Bővebben erről szólni itt most nincs módunkban és nem is szándékunk. Azt hisszük, hogy egy kissé több szerénység és lelkiismeretesség ebben a dologban csakugyan nem ártana, mert e téren még nagyon de nagyon sok a tenni való.

Csak egyet akarunk megjegyezni. Fejlődésről most, rövid néhány évi és csakis egy helyen – a Magyar Iparművészeti Társulatban – megindult munka után szólni egyáltalában nem lehet. Fejlődést ez még nem jelenthet. Majd csak évek hosszú során át, az országban szerte-széjjel működő ily társulatnak vagy fiókbizottságnak tervszerű együttműködése után remélhetőleg fejlődik a magyar művészi ipar az egész vonalon.

Mindaz, amit kevés kivétellel mint megrendelt alkalmi dolgot most Párisba küldünk, tulajdonképen egy ígéret, egy fogadás képében jelenik meg előttünk és legközelebbi munkánk kezdetének határköve, záloga. De egyszersmind biztosítéka annak is, hogy a munkára képesek leszünk és hogy annak folytatása is lesz. Ez tény; és mint ilyen tiltakozást rejt magában a kifogásolt öndícsérő kitételekkel szemben.

Azért csak szálljunk magunkba és szép szerényen várjuk meg a nagy világ versenyét a század fordulóján; és aztán, – de aztán! – dolgozzunk, célzatosan, kitartással, csöndesen; s ne csak produkciós vizsgára készítsük holminkat, hanem az élet, a ház, a magyar család számára. Amíg ezt meg nem tettük, addig keveset tettünk a *magunk* művészetéért és saját magunkért. Ha művészetünk ezeknek a kívánalmaknak, feltételeknek teljesen meg nem felel, akkor az egész elhibázott dolog. Ennek szem előtt tartását tehát mindenekelőtt el ne mulasztjuk.

*

És most ennek révén térek át *m. kir. iparművészeti és ipari szakiskoláink* kiállítására. *Ipari szakiskoláink* együttes kiállításán egy szalon, egy ebédlő és egy férfi dolgozószoba berendezése, valamint egy csoport himzés és csipke kerül bemutatásra. Valamennyi tárgy előzetesen, meghatározott program alapján, az állami ipari szakiskolákban készült. Tehát a kiállítás a kész tárgyakkal azt tünteti föl, hogy a magyar állami ipariskolákban az oktatással mire képesek. Megjegyezzük, hogy a tárgyak terveit részint megbízás után szerézték be és kivitelükre az egyes iskolák felsőbb helyről megbízást kaptak. Ebből is látható, hogy nem az iskolák, hanem az iskolákban készült dolgok kerülnek bemutatásra.

Jól tudja bárki is, hogy iskolát, iskolai működést, annak életrevalóságát kiállításon egyáltalán bajos bemutatni. Amit a kiállítottakból nem lehet kilátni, az rendesen ama bizonyos eleven erő, amely az iskolát élte és mozgatja. Ez lehetett egyik fő indító oka annak, hogy mértékadó helyen a régi szokásos sablontól eltérőleg a bemutatásnak most ezt a módját választották.

Ipariskoláink egyes tárgyai, magukban véve nagy gonddal és figyelemmel készültek; de a tervezetek itt sem mindig a legszerencsésebbek, s egynehány dolgot, mint p. a görög edénypéldányokat, bátran el lehetett volna hagyni; helyettük inkább helyén lett volna hazánk számos vidékén jellemzetes agyagiparának épen az ipariskolák útján való művelését bemutatni. Mit keresnek e kicirkalmazott görög ékítményes dolgok a párisi kiállításon? Ez is illusztrálja azt, hogy kész tárgyak után sem lehet ipariskolát megítélni. Vagy tán ebben az esetben lehet?

A tárgyak általános karaktere itt – s ezt jól esik konstatálni – valami magyarféle, ami megint első sorban Faragó Ödön alkotó képességét igazolja; de hogy ezek a dolgok ebben az összeállításban odakünn a nagy versenyen hogyan állják meg a helyet, az majd ott dől el.

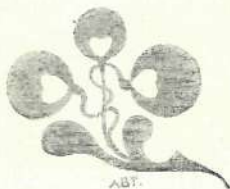
Amit az iskolákról általánosságban mondottunk, az az egészen másként, t. i. az általán megszokott és ismeretes módon bemutatkozó *iparművészeti iskolára* nézve is áll; vagyis a bemutatott munkálatok után ezt sem lehet megismerni; mert valójában az iparművészeti iskola is csak otthonában, működése közepette volna megítélhető.

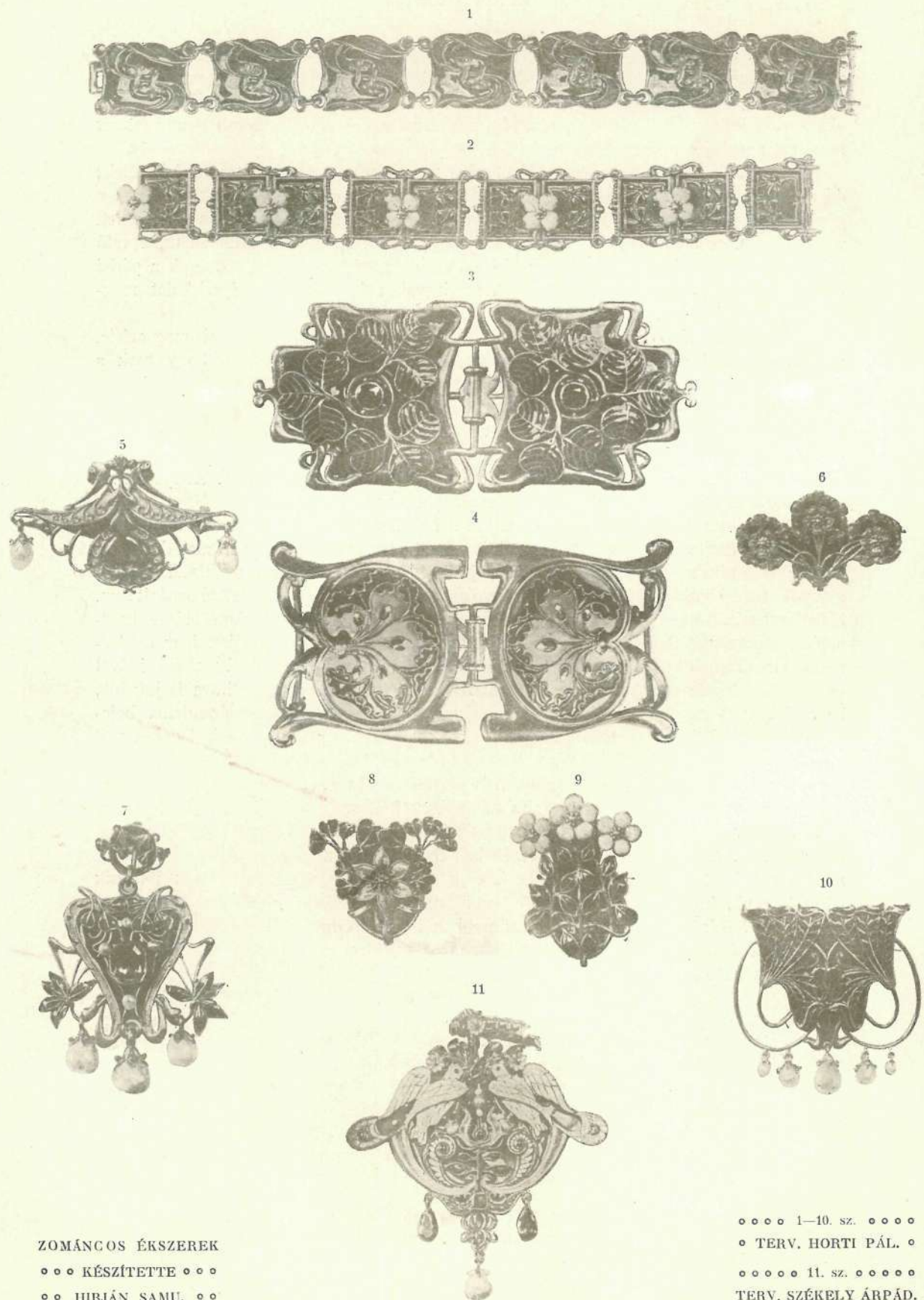
A terjedelmes kiállításból konstatálhatjuk a haladást, nevezetesen az ornamenttanulmány egyik részében. De ugyanitt hiányok is vannak; így például az emberi alak dekoratív célokra való alkalmazásának tanulmánya teljesen hiányzik; hiányosak a stilisztikai tanulmányok; nem látjuk az építészeti tanulmányoknak dekoratív célokra való alkalmazását sem. Haladásnak kell azonban nevezni a természetnek közvetlenebb és általánosabb felhasználását ornamentális célokra is; valamint azt is, hogy az iskola a művészi ipar modernebb áramlatának jó szellemétől sem idegenkedik annyira, mint még rövid idővel ennekelőtte. Iskola természetesen az elhamarkodástól tartózkodik; mert hova is jutnánk, ha az iskola is csak úgy hamarjában minden legkisebb új dologba, áramlatba beleugranék. Az iskolának tisztába kell jönni azzal, vajon az újabb dolognak tanulmányát a szükség megköveteli-e vagy nem. Ha meggyőződésből dolgozik, akkor jól is dolgozik; csak kelleetlenül ne tegye; az utánzás persze szintén semmit sem ér. Ez a kérdés tehát az iskola működésére és hatására nézve igen fontos.

A magyar népipari díszítő elemek tanulmánya is idetartozik; ezt sem lehet csak úgy akarunk ellenére megszeretni; érzék kell ehhez is, valamint meggyőződés és áhítat; mert a művészet legkisebb rejtekéhez is csak ezen az úton férhetünk. Csak jól esik tehát látnunk, hogy a m. kir. iparművészeti iskola e sokaktól mellőzött, de egyszerűsmind sokat ígérő apróságokkal is gondosabban kezd törődni.

Mindent összevéve, a kiállítás a tájékozott szemlélőre azt a benyomást teszi, hogy az iskola a haladás, az egészséges fejlődés útján van.

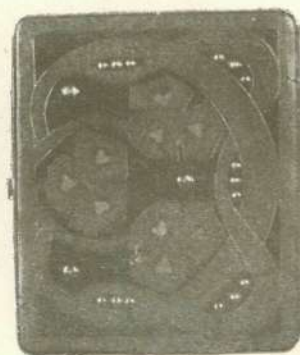
Csízik Gyula.

ZOMÁNCOS ÉKSZEREK
 ○○○ KÉSZÍTETTE ○○○
 ○○ HIBJÁN SAMU. ○○

○○○○ 1—10. sz. ○○○○
 ○ TERV. HORTI PÁL. ○
 ○○○○○ 11. sz. ○○○○○
 TERV. SZÉKELY ÁRPÁD.

ZSOLNAY ○○○
EOZIN VÁZÁK.

○○○ SZIVARTÁRCÁK ○○○
FARAGÓ ÖDÖN RAJZA UTÁN
KÉSZÍTETTE TULLI VIKTOR.

• VILLAMOS •
KANDELÁBEREK.

A m. kir. iparművészeti iskola kiállításából.

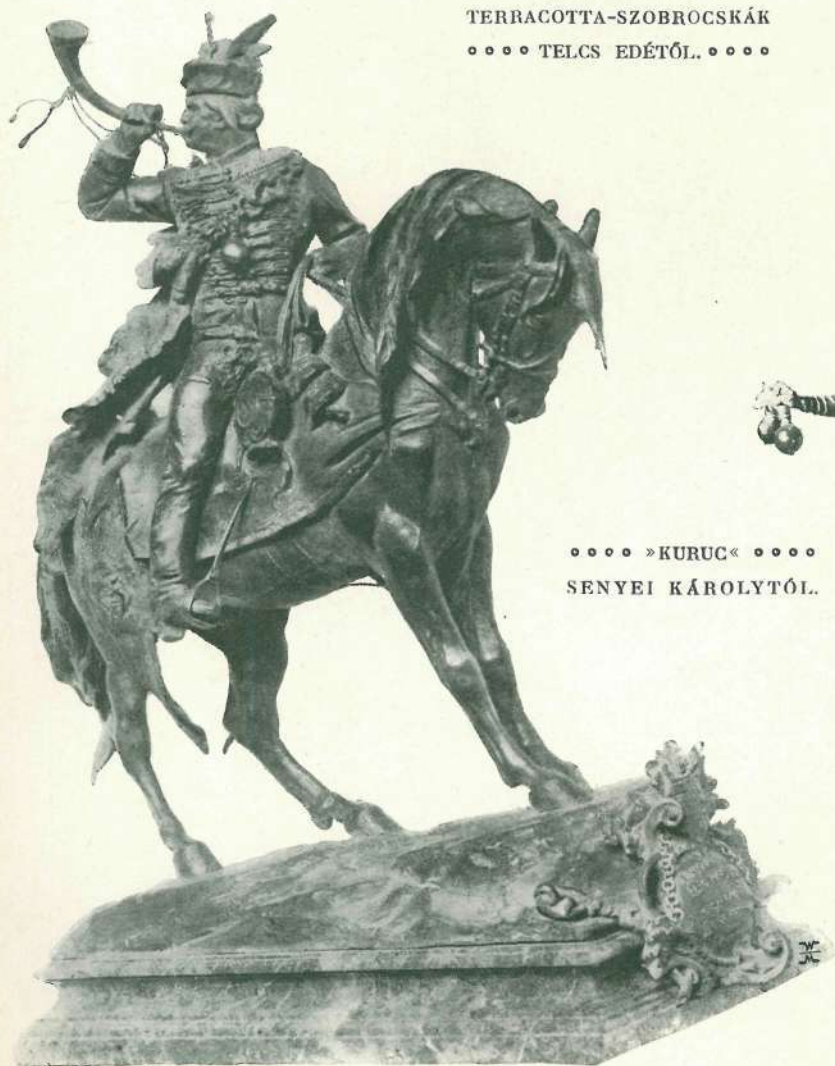
MINTÁZTA FÜHRER RIKÁRD. •
••• BRONZBA ÖNTÖTTE •••
A BÉSCHORNER-FÉLE ÖNTŐDE

MINTÁZTA SZÓDY SZILÁRD.
••• KISPLASZTIKAI •••
•• III. SZAKOSZTÁLY. ••

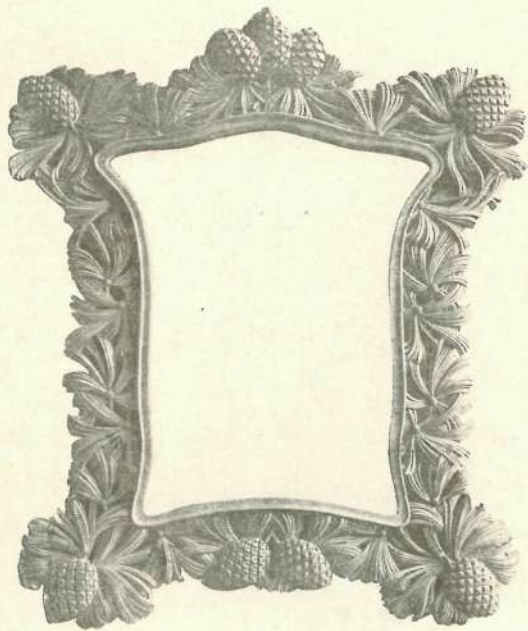
TERRACOTTA-SZOBROCSKÁK
•••• TELCS EDÉTŐL. ••••

•••• »KURUC« ••••
SENYEI KÁROLYTÓL.

•• »ÉVA« ••
POPPER H.-TÓL.

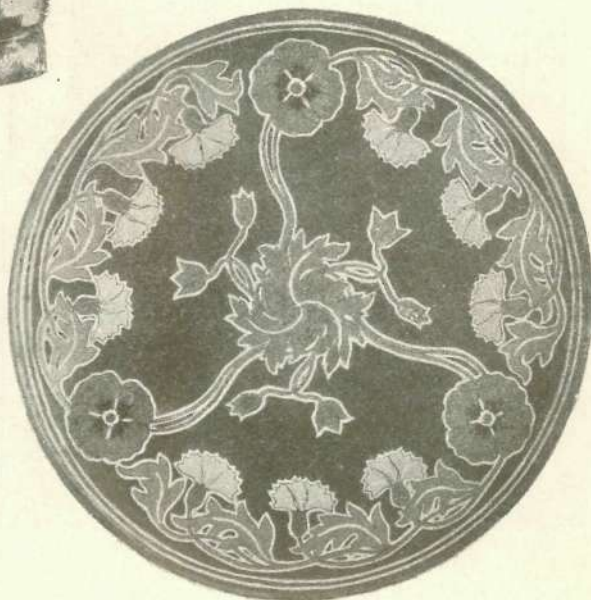
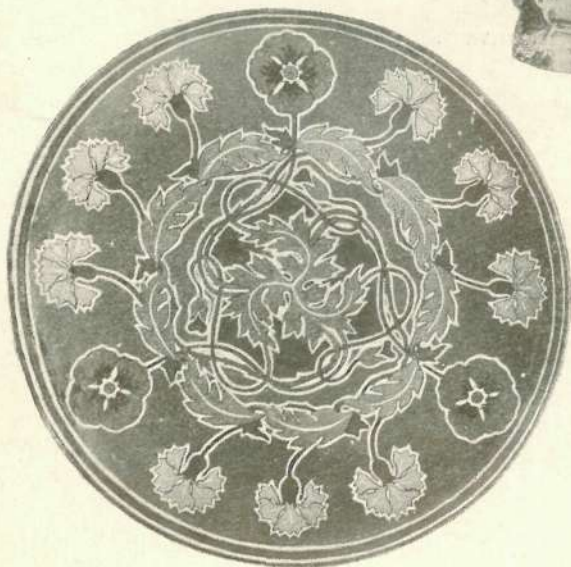

A
MAGYAR IPARMŰVÉS ZET
PÁRISBAN

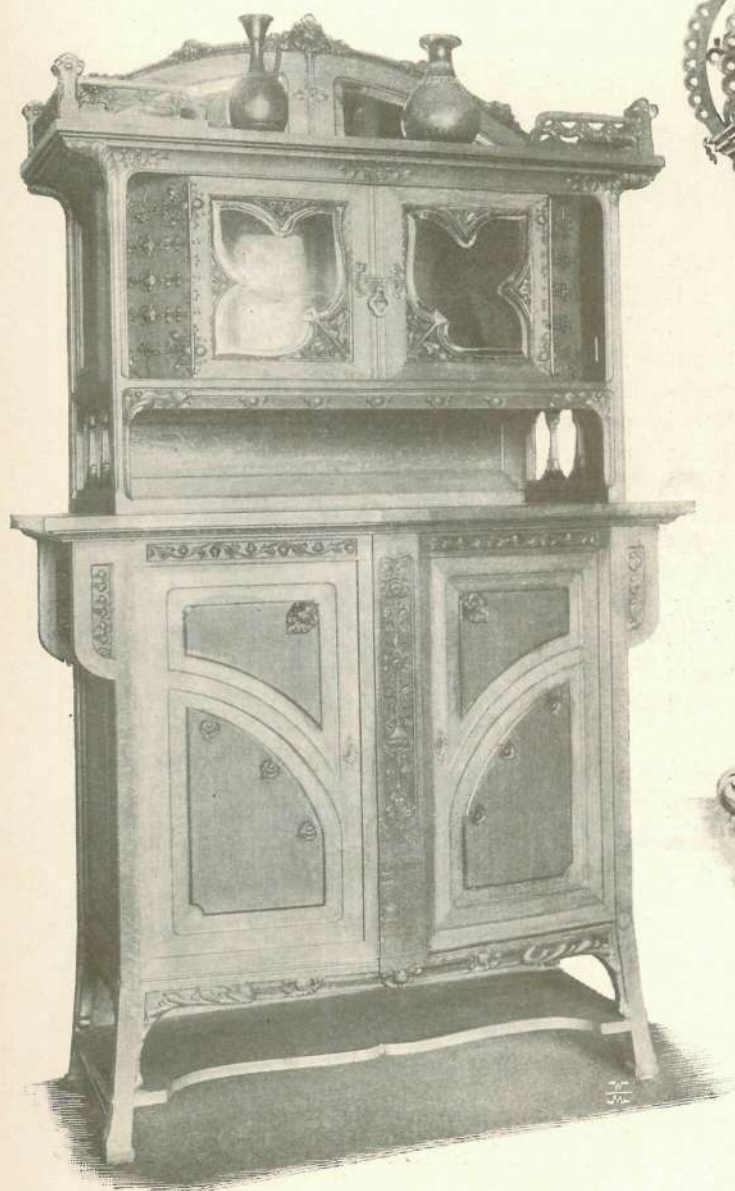
FARAGOTT TÜKÖR KERETEK.
••TERVEZTE HORTI PÁL. ••
MINTÁZTA FANTUSZ JAKAB. •

••••ENGOBE EDÉNYEK. ••••
•• TERVEZTE HORTI PÁL. ••
KÉSZÍTETTE A SZ.-UDVARHELYI
ÁLL. AGYAGIPARI SZAKISKOLA.

◦◦◦◦ POHÁRSZÉK ◦◦◦◦
◦ TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN. ◦
◦◦◦◦ KÉSZITETTÉK ◦◦◦◦
AZ ÁLL. IPARI SZAKISKOLÁK,

◦◦◦ ÉKSZERSZEKRÉNY ◦◦◦
◦ TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN. ◦
◦◦◦◦ KÉSZITETTÉK ◦◦◦◦
AZ ÁLL. IPARI SZAKISKOLÁK.